

לידתה המחודשת של תקווה

נדרשים לספק לעניים המלקטים בשדותיהם אוכל קלוי בשביל ארוחת הצהרים.

אך גם עם פירוש זה, משמעותה של השאלה השנייה נותרת עמומה. המלבי"ם מעלה השערה מפתיעה:

איפה לקטת כל היום? שהוא תמוה על רוב הלקט. ואנה עשית? שבהכרח עשית איזה פעולה אצל איש שלכן נתן לך לאכול כי אין נותנים אוכל ללוקטי הלקט (מלבי"ם רות ב יט).

על פי פירושו של המלבי"ם, נעמי מניחה כי רות עשתה דבר מה עם בעז על מנת שתוכל להשיג אוכל קלוי. השאלה הראשונה של נעמי מבררת בפרטי פרטים על הליקוט של רות, אבל השנייה מרמזת למיקום של "מעשיה".

למרות שהמלבי"ם אינו מרחיב על כך, ראוי לשקול אפשרות זו. איזו פעולה העלתה נעמי בדעתה? האם הייתה סבורה נעמי כי רות תיקנה בגדים בשביל בעז או שמא בישלה בשבילו ארוחה? קשה לתאר איזו פעולה הייתה יכולה רות – החדשה במחוזות הללו, לעשות עבור בעל קרקע, בשדה, ביום הראשון שבו ליקטה. יתכן ונעמי, שעדיין חושדת בכלתה המואבית, מרמזת לאפשרות שרות עסקה בפריצות כלשהי בתמורה לטובות הנאה.³ ישנו מדרש המשרטט בצורה הבאה את תגובתה הראשונית של נעמי לחזרתה של רות:

כיוון שראתה חמותה נתייראה אמרה "חס ושלום נדבקה" לפריצים (רות זוטא ב יח).

ניתן לראות חיזוק נוסף להבנה זו של המשמעות החבויה העומדת מאחורי שאלתה של נעמי בניסוח המוזר של תשובתה של רות.

וַתֵּגַד לְחַמּוֹתָהּ אֶת אֲשֶׁר עָשְׂתָה עִמּוֹ וַתֹּאמֶר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמּוֹ הַיּוֹם בְּעֵז.
(רות ב יט).

התשובה של רות עמומה ומכילה כפילויות. מטבע הלשון "עשתה עמו" ו"עשיתי עמו" חוזר פעמיים ולא נראה כי הוא מוסיף דבר בתיאור היום שעבר על רות. פרטי הפעולות של רות במהלך היום כלל אינם מוזכרים.⁵ נראה כי הפסוק כולו

וַתֵּלַקֵּט בְּשָׂדֵה עַד הָעֶרֶב וַתַּחַבֵּט אֶת אֲשֶׁר לָקְטָה וַיְהִי כְּאִיפָה שְׁעָרִים. וַתֵּשֶׂא וַתְּבוֹא הָעִיר וַתֵּרָא חַמּוֹתָהּ אֶת אֲשֶׁר לָקְטָה וַתּוֹצֵא וַתִּתֵּן לָהּ אֶת אֲשֶׁר הוֹתֵרָה מִשְׁבְּעָהּ. וַתֹּאמֶר לָהּ חַמּוֹתָהּ אֵיפָה לָקְטָתְּ הַיּוֹם וְאָנָּה עֹשִׂיתִי יְהִי מִפִּירְךָ בְּרוּךְ.
(רות ב יז-ט).

הפתעות וחשדות

העבודה הקשה של רות (בנוסף לנדיבותו של בעז) מניבה את התוצאה הרצויה: לאחר הליקוט מבוקר עד ערב, רות חוזרת עם מנת שיעורים נדיבה. שפע זה מפתיע את נעמי המבינה כי מישוה ודאי סייע לרות, שכן, בסופו של דבר, רות הינה חדשה במלאכת הליקוט; גם אם הייתה מלקטת רק את הכמות הרגילה של שיעורים הרי שעדיין הייתה לנעמי סיבה להתפעל מפועלה של רות. יתרה מכך, כפי שראינו כבר מספר פעמים, רות הינה נוכרייה בבית-לחם, מואבייה. מלבד זאת היא גם קשורה לנעמי, שאינה מעוררת רגשות חיוביים בקרב בעלי השדות של בית-לחם. החזרה של רות עם כמות כה גדולה של שיעורים היא בהחלט הפתעה! ניתן ללמוד על ההתמקדות של נעמי בכמות הגדולה שליקטה רות ממשחק המילים הקיים בפסוק, בין השאלה של נעמי "איפה" לבין הכמות אותה ליקטה נעמי "כאיפה שיעורים".¹

נעמי מביעה את ההפתעה ואת ההתרגשות שלה בעזרת שתי שאלות שנראות במבט ראשון נדושות: "איפה ליקטת היום ואנה עשית". למרות שיתכן ומטרתה של כפילות זו היא להדגיש כי נעמי מתפעלת ומופתעת, הרי שהמפרשים נוטים לראות את השאלות כבעלות שתי משמעויות נפרדות. יתכן ושתי השאלות של נעמי מגיבות לשני פנים שונים בחזרתה של רות. בתחילה נעמי מתייחסת לכך שרות חזרה מן הלקט עם כמות חריגה בגודלה של שיעורים ומשום כך היא שואלת "איפה ליקטת היום?". לאחר מכן היא שואלת את השאלה השנייה "ואנה עשית?". שאלה זו נראית עמומה. היכן רות עשתה את מה? לא סביר כי נעמי מתייחסת לליקוט של רות שכן היא כבר ביררה לגבי עניין זה. המלבי"ם בפירושו מציע כי השאלה השנייה מתייחסת לקלי שרות מציעה לנעמי.² שכן, בעלי השדות אינם

3 חיזוק לשיטה זו ניתן לראות בהוראות שנעמי נותנת לרות בפרק הבא. כפי שנראה הנחיותיה של נעמי מכילות כמעט בוודאות רמיזות מיניות. "והוא יגיד לך, את אשר תעשין" (רות ג ד). נעמי משתמשת בפורש עשה בשני המקומות, דבר המרמז להקבלה ביניהם. וממילא יתכן והשאלה הנשאלת כאן מכילה אף היא רמיזה מינית.

4 אין זה מפליא שהמדרש משתמש במילה "נדבקה", המגיעה מהשורש ד.ב.ק. כפי שכבר ציינו זוהי מילת מפתח במהלך המגילה לרוב תוך כדי תיאור מעשיה החיוביים של רות. על פי מדרש זה, נעמי נזכרת בכך שרות נדבקה אליה, אולי מתוך מחשבה שמטרת ההדבקות הייתה להמשיך בדרכיה המופקרות.

5 אין זה יוצא מן הכלל בסיפור המקראי המתקדם בקצב שונה במקומות שונים. לעיתים הסיפור מתעכב על סיפור מסוים, ומציג פרטים וחזרות

1 ר"א אבן-עזרא מביא ספור משעשע על כך שנשאל למשמעות העמוקה של איפה זו. תגובתו הטיפוסית (והצורבת למדי) של אבן-עזרא הייתה שמידע זה מופיע פשוט כדי ללמדנו את אשר קרה. במילים אחרות לשיטתו של האבן-עזרא אין להניח כי לכל פרט ופרט ישנה משמעות תיאולוגית. אני נוטה יותר לשיטתם של הרבה מהמדרשים והמפרשים (כדוגמת רש"י והמלבי"ם) המחפשים משמעות מאחורי כל פרט בסיפור המקראי.

2 המלבי"ם מביא את שתי שאלותיה של נעמי "ותרא חמותה, רצונו לומר שראתה ותמהה על זה כי היה שלא כדרך לקט הנאסף ביום אחד, נוסף לזה שנתנה לה מה שהותירה משבעה" (מלבי"ם רות ב יח).

ניצוץ מחדש של תקווה

הפרכת חשדותיה של נעמי אינה התוצאה היחידה של ציון שמו של בעז, אזכור השם גם מוליד בנעמי תקווה, תקווה שדעכה בהתמדה מאז שחזרה לבית-לחם. כבר ציינו כי יש לבעז את כל התכונות הנחוצות בשביל לגאול את נעמי ממצבה הנוכחי. הוא "מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך" (רות ב א).¹¹ הזיהוי של רות את בעז על ידי ציון שמו ("שם האיש... בעז") מזכיר את הפסוק הראשון בפרק "ושמו בעז" (רות ב א). בספר, הרדוף בבעיות של אובדן שם, ישנו איש אשר שומר על שמו, על זהותו ועל אדמתו. איש המכיר בחשיבותם של שמות וודאי ידאג לכך שאף אדם או משפחה לא יישארו אלמונים, חסרי שם.

אכן, התלהבותה של נעמי מעידה על לידתה מחדש של התקווה. ניתן ממש לחוש את ההתרגשות שלה כאשר היא שומעת את שמו של בעז. בעז אינו סתם תומך נדיב שריחם על מואבייה מוכת עוני, אלא קרוב משפחה שקשריו למשפחתה של נעמי מרמזים לכך שהוא הפתרון לבעיותיה. נעמי מגיבה בכך שהיא מברכת את בעז ומיידיעת את רות כי בעז הוא גואל.¹²

וְתֹאמַר נְעָמִי לְכַלְתָּהּ בְּרוּךְ הוּא לְה' אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֶסְדוֹ אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּיתִים. וְתֹאמַר לְה' נְעָמִי קְרוֹב לְנֹוֹ הָאִישׁ מִגְּאֻלָּנוּ הוּא. (רות ב ב).

השינוי המתחולל בנעמי ראוי לציון. מאז הנאום מלא המרירות בפרק א' היא לא ממש דיברה. התגובות הקצרות והרפות להצעתה של רות ללכת וללקט מעידות על ייאוש וחוסר תקווה (רות ב ב). ההתלהבות שהיא מגלה עם חזרתה של רות לאחר יום מוצלח של לקט מעידה כי מצב רוחה התרומם וכי ייאוש נגזר במקום לדחות טוב-לב, כפי שעשתה בעבר (רות א ח), נעמי מקבלת אותו. שמו של א-לוהים המופיע כאן משמש לברכה ומביע גיל ולא ריקנות ומרירות. בפסוק זה נעמי משתמשת בשורש גא"ל, שורש המופיע כאן לראשונה, ואשר בהמשך יתגלה כמפתח לפתרונו של סיפור מגילת רות.¹³ כמו כן, זהו המקום הראשון בו נעמי משתמשת בגוף ראשון רבים "גאלנו" כדי לכלול את רות בתכניתיה. לידתה מחדש של התקווה של נעמי, המגיעה באמצעותה של רות מאפשרת לנעמי לראות את רות באור אחר, כשותפה, ולא כמכשול למציאת פתרון אחר לבעיותיה.

11 בשיעור 12 ניתחתי כיצד פסוק זה מספק תקווה וציפיה שבעז יתפקד בגואלה של נעמי ושל משפחתה.

12 ברכות מהוות מרכיב חשוב בסיפור זה. נעמי מברכת את כלותיה מספר פעמים במהלך דברי הפרדה שלה אליהן (פרק א ח-ט), ובעז מברך את רות בפרק ב יב, אם כי שם לא מופיע השורש בר"כ. השורש מופיע בדברי בעז אל הקוצרים ויופיע שוב בברכתו של בעז את רות בפרק ג י. כל העם יברכו את בעז ללא השורש בר"כ בפרק ד יא-יב והנשים יברכו את נעמי עם השורש בר"כ בפרק ד יד-טו.

13 אתיחס לשורש זה, המופיע שבע פעמים במהלך פרק ג וחמש-עשרה פעמים במהלך פרק ד ולשלא משמעויותיו וההקשרים בו הוא מופיע בשיעור אחר.

מכוון למילה האחרונה שבו "בעז" המילה שבסופו של דבר עונה לשאלתה של נעמי בנוגע למקום הליקוט.⁶

מה עשתה רות עם בעז? האם לא היה זה בעז שעשה דבר מה בשביל רות?⁷ מטבע הלשון "לעשות עם" מופיע במקומות אחרים בתיאור מעשים שבינו לבניה. תמר משתמשת במילים "אשר עשית עמי" ביחס לאונס שעברה בידי של אמנון (שמואל ב יג טז). בתיאור המעשים התמימים שהתרחשו בשדה, רות משתמשת פעמיים במטבע לשון טעון "עשה עם". בביטוי זה מהדהדת השאלה הקודמת של נעמי "אנה עשית?". ייתכן שרות חוזרת על ביטוי זה בגלל שהשימוש בו פגע בה.⁸ רות מבינה כי נעמי חושדת בה וכתגובה לכך היא משתמשת במכוון בביטוי זה פעמיים, ובכך היא מביעה את תחושת הריחוק שלה. אפשרות נוספת היא שרות משתמשת במכוון בביטוי בעל קונוטציות שליליות כדי לשרש את התפיסה לפיה היא עשתה מעשים לא ראויים. רות מביאה הוכחה לכך שנעמי הבינה את המצב באופן שגוי וזאת על ידי כך שהיא חוזרת על מטבע הלשון החשדני של נעמי, אך מתוך סוף דבריה עולה כי זהותו של האיש היא של אדם שאין לחשוש בנדיבותו. רות מציגה את שמו של בעז כראיה חותכת לטעותה של נעמי.

נראה כי הפסוק מאריך בדברים וזאת כדי לדחות במכוון את תגובתה של רות לדברי חמותה. זהו כלי ספרותי מדויק ויעיל. ניתן לחוש את המתח בו שרויה נעמי מכך שהפסוק משהה את הצגת שמו של בעז עד המילה האחרונה שבו,⁹ וכיצד סקרנותה מתגברת עד שבסופו של דבר רות מסיימת את דבריה עם מילה ניצחת "בעז".¹⁰ נעמי יכולה לנשום לרווחה מרגע שרות אומרת מילה זו. בעז הוא אדם ישר בעל מחויבות דתית, אדם שלא ינצל נוכרייה מואבית ומוכת עוני. נעמי יכולה להיות בטוחה כי האוכל שרות נותנת לה לא הגיע לידיה בעזרת מעשים לא ראויים.

רבות (ראה בראשית כד). במקומות אחרים הסיפור זה במהירות רבה, מרפרף על פני הפרטים וכך הם נותרים חבוים, עמומים או בעלי אופי סיכומי (ראה בראשית ל ג-יג; שמות ב כא-כה; שמואל ב יא כו-כז). ייתכן ומאחורי תופעה זו עומדת תמצית התהליך הפרשני המנסה ליצור תחושה של התקדמות מהירה, רצון להתמקד בפרט מרכזי אחד בסיפור, או ניסיון מודע לטשטש מידע על מנת להעביר דו-משמעות או הסתרה.

6 הדרך היחידה בה רות יכולה להסביר היכן ליקטה היא בעזרת זיהוי בעל השדה.

7 מקורות רבניים זיהו את הניסוח החרגי ממנו עולה כי העני נותן לעשיר יותר משהוא מקבל ממנו, בכך שהוא מאפשר לו לתת צדקה (ראה רות רבא ה ט; ויקרא רבה לד ח).

8 דבר המזכיר את תגובתו של עובדיה לכך שאליהו רומז כי עובדיה הוא עבד אחאב "ויאמר לו... לך אמר לאדניך הנה אליהו" (מלכים א יח ח). עובדיה כה מוטרד מרמיזה זו שהוא מצטט את אליהו פעמים במהלך במהלך התשובה המתגוננת שלו.

9 יתכן ורות דוחה את זיהויו של בעז לא על מנת להגביר את הדרמטיות שבהגיית שמו אלא דווקא בגלל שהיא אינה מודעת כלל עד כמה בעז חשוב לנעמי. לעומת זאת, יתכן גם והיא יודעת היטב שבעז הוא התקווה הרצויה להן והיא דוחה במודע את אזכור שמו, תוך ניסיון לתאר את מהלך היום בלא לציין את שמו של זה שהיטיב עימה.

10 ניתן לראות תופעה דומה בבראשית לא כו-ל. בנאם חריג באורכו, לבן מתאר את כל הדרכים בהן יקבע הזיק לו בבדיחה הסודית ממנו. מילותיו המסכמות של לבן נראות כשיא הדרמטי של הנאום כולו, אליו לבן כיוון כל הזמן: "למה נגבת את אלהי?"

ידי יבום שבזה יעשה טובה לנפש המת.

(מלבי"ם רות ב כ).

על פי פירושו של המלבי"ם, יש לחלק גם את דבריה של נעמי לשני חלקים המקבילים לשני הפנים בנדיבותו של בעז:

ופרשה דבריה... כי קרוב לנו האיש, ועל כן עושה חסד עם קרוביו החיים... מגואלנו הוא, והגואל צריך הוא ליבם שבזה יגאל נפש המת לבל ימחה שמו מישראל (מלבי"ם רות כ כ).

אם אכן מדובר בחסדו של בעז, הרי שהמילה יצרה הקבלה מאלפת בין בעז לרות.¹⁶ נעמי השתמשה בניסוח דומה בברכה שבירכה בה את כלותיה על חסדן:

יעשה [קרי: יעש] ה' עִמָּכֶם חֶסֶד פְּאֶשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם הַמֵּתִים וְעִמָּדִי. (רות א ח).

על פי קריאה זו, בעז ורות חולקים תכונה משותפת, חסד, לא רק כלפי החיים אלא גם כלפי המתים. סוג כזה של חסד זכה בחז"ל לשם ייחודי "חסד של אמת" דהיינו חסד אמיתי.¹⁷ זהו החסד המזוכך ביותר, וככזה הוא מעורר הערכה מיוחדת, וזאת כיון שהוא אינו כולל כל אפשרות של תמורה. זהו חסד לשם חסד בלא כל מניע נסתור.

כפי שציינו, חסד ללא אנוכיות, אותה התמקדות גמורה ומוחלטת בצרכיו של האחר הוא תנאי בל יעבור למלוכה מוצלחת. רות ובעז, שני אנשים שאופיים מכיל תכונות אלו אמורים לייסד את שושלת דוד מתוך תקווה שהמנהיגים לעתיד ילמדו מאבות אבותיהם כיצד ראוי שמלך ינהג.

לסיום, על פי קריאה זו המילה "עזב" היא מילה המשמשת לתיאור מעשיו של בעז שאינו עוזב את חסדו.¹⁸ רות כבר השתמשה במילה זו, כאשר היא התחננה בפני חמותה "אל תפגע בי לעזבך" (רות א טו). אחרי השימוש הראשוני של רות, השורש עז"ב מתפקד במילות מפתח במהלך הסיפור. בעז משתמש בו בתארו כיצד רות הייתה מוכנה לעזוב את אביה את אימה ואת ארץ מולדתה (רות ב יא), וכמו כן הוא משתמש בו כדי להורות לקוצרים בשדהו להשיל לה מהצבתים (רות ב טז). הופעת המילה כאן, תוך כדי תיאור של בעז יוצרת הקבלה חשובה בינו לבין רות שהקשר שלה אל השורש הוא משמעותי וחוזר על עצמו מספר פעמים.

16 נוצרת כאן גם הקבלה בין בעז ועורפה, אך עורפה יצאה מן הסיפור ומשום כך איננה רלוונטית.

17 וראה פירושו המדויק של רש"י בבראשית מז כט: "חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול". וראה גם בראשית רבה צו ה; מדרש תנחומה ויח ה.

18 בצלאל פורטן כבר הציע שהמילה עזב היא משחק מילים על שמו של בעז. אך בעוד אין ספק כי חילוף האותיות מהווה פרשנות מעניינת, נראה כי הקשר של רות אל השורש חזק ובעל עדויות טקסטואליות רבות יותר. וראה: The Scroll of Ruth: A Rhetorical Study, Gratz College Annual 7 (1978), p. 36. לדעתי הקשר האגבי בין בעז לשורש זה הופך פרשנות זו לפחות סבירה.

ההערכה החדשה, שרות זוכה בה מנעמי, נוצרה בעקיפין על ידי בעז. יכולתו לאמץ את רות לתוך האומה היא שסוללת את הדרך לנעמי, ומאפשרת לה לראות ברות בת משפחה, וממילא גם זכאית לסיוע של גואל. ישנה עוד דרך בה נעמי מחקה את יחסו של בעז לרות, בשיעור 18 ציינתי כי בעוד כולם מתייחסים לרות כאל מואבייה (ובתוכם רות, המתייחסת כך אל עצמה), בעז מתייחס אליה כ"רות", כפי שניתן לראות בהקדמת דבריו אל רות "ויאמר בעז אל רות..." (ב ח). לקראת סוף הפרק דבריה של נעמי אל רות מוצגים בצורה דומה "ותאמר נעמי אל רות כלתה..." (ב כב). בעז הוא זה שמצית בנעמי את היכולת לראות ברות אדם בעל שם וזהות; הוא היה הראשון שהראה בגלוי התנהגות מעין זו. כבר הצעתי כי התיאורים הספרותיים של נעמי משקפים את אלו של האומה בתקופתה. השינוי המתחולל ביחסה של נעמי אל רות מנבא שינוי דומה בעם, שכן גם הם ילמדו מבעז ויקבלו את רות לתוך העם היהודי.

מי "לא עזב חסדו"?

ברוך הוא לה' אֲשֶׁר לא עִזַּב חֶסֶדוֹ אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּתִים. (רות ב כ).

בפעם השנייה בתוך שני פסוקים, נעמי מברכת את בעז בברכה זו מהדהדת הברכה שהקוצרים מברכים בה את בעז (רות ב ד). בשיעור קודם הצעתי שבברכת הקוצרים מוודא בעז כי הקוצרים מקיימים את דברי התורה ומתייחסים כראוי אל העניים המלקטים בשדה (דברים כד יט), וכי על ידי כך מובטחת ברכתו של ה'. יתכן וזוהי גם כוונתה של נעמי. הלקט של רות מעיד מעבר לכל ספק כי בעז קיים את חובותיו בשדות וכי הוא ראוי לברכתו של ה'.

עם זאת, ישנה עמימות לשונית בדברי ברכתה של נעמי. מניסוח הברכה לא ברור מי הוא זה ש"לא עזב חסדו את החיים ואת המתים". האם זהו בעז או שמא מדובר בה?¹⁴ מה ניתן ללמוד מכל אחת מהאפשרויות הללו ומדוע המגילה בוחרת להשאיר את הפסוק מעומעם?

בעז "אשר לא עזב חסדו את החיים ואת המתים"

ישנו מדרש המפרש פסוק זה כמתייחס לבעז, אשר מכלכל את החיים ומכין תכריכים לקבורת המתים.¹⁵ המלבי"ם גם הוא מניח כי בעז הוא זה שלא עזב חסדו את החיים והמתים:

תחילה נתנה לו ברכה אשר לא עזב חסרו את החיים כי הבינה שעשה זאת לפרנס על ידי כך בכבוד... ואת המתים כי הבינה גם כן שיעשה חסד עם המתים על

14 חוקרי מקרא רבים כבר דנו בשאלה זו ראה: Nelson Glueck, Hessed in the Bible (1967), pp. 40-42; Basil Rebera, "Y-H-W-H or Boaz?" Ruth 2:20 Reconsidered," Bible Translator 36 (1985), pp. 317-327.[16] Ruth Rabba 5:10. See also Rashi on Ruth 2:20.

15 רות רבה, ה י. וראה גם רש"י רות ב כ

ה' "אשר לא עזב חסדו את החיים ואת המתים"

גישה אלטרנטיבית טוענת כי ה' הוא זה שנעמי מתארת. הוא זה אשר לא עוזב חסדו עם החיים, דהיינו נעמי ורות, ועם המתים, דהיינו אלימלך ובניו.¹⁹ ראיות לגישה זו ניתן לראות בפסוק דומה שנאמר על ידי עבדו של אברהם כאשר הוא מדבר על ה' "וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ ה' אֱ-לֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְכֶם אֲשֶׁר לֹא עֲזַב חֶסְדוֹ וְאֶמְתוֹ מִעַם אֲדָנִי" (בראשית כד כז).²⁰ בהקשר זה, אין ספק כי ה' הוא זה אשר לא עוזב חסדו. ייתכן שהדמיון במבנה מרמז לכך שמדובר בתיאור עממי נפוץ של ה', תיאור אשר גם נעמי עושה בו שימוש.

אם אכן ביטוי זה מתייחס לה', הרי שקריאת השמחה של נעמי מביעה את תפיסתה כי המפגש בין רות ובעז איננו יד המקרה. יתרה מזאת, היא מבהירה כי נעמי מודעת היטב לחשיבות של מפגש זה בשדות. נעמי מבינה כי ה' לא נטש אותה ולא נטש את אלימלך.

קריאה זו חשובה במיוחד להבנת השינוי המדהים שנעמי עוברת בפסוק זה. בסופו של פרק א' ניתן לחוש את תחושת הניכור ואת הקושי שיש לנעמי כלפי ה'. ההאשמה של נעמי כלפי ה' כי ידו יצאה בה, וכי המר לה והרע לה מאוד מהדהדת לכל אורכו של פרק א'. אך בפרק ב' מצבה של נעמי משתנה מיד לטובה. כלתה העקשנית מתגלה כנכס וגורלה של נעמי מתחיל להשתפר. היכן מכירה נעמי בתרומתו של ה' לשלב חדש זה בחייה? אם נקרא את מילותיה של נעמי כתיאור של ה' שלא נטש את החיים או את המתים, הרי שמדובר כאן בנקודת מפנה עבודה. התחושות הקשות שהיו לה משתנות והופכות להכרת הטוב, ובכך מתחילה ההחלמה של נעמי.

עמימות ספרותית נוטה לרמוז למשמעות כפולה, ונראה כי זהו המצב במילים אלו של נעמי. היא מתכוונת לתאר הן את בעז והן את ה' באור חיובי, כגורמים הקיימים בחייה שניתן לסמוך על כך שיתמידו בגילויי חסד לחיים ולמתים. הארה זו מביאה לנעמי תקווה חדשה המקדמת אותה בחיפושיה אחר גאולה.

סדרת שיעורים זאת מוקדשת לזכרה של אמי מורתי, נעמי רות ז"ל בת אהרן שמחה הי"ו, אישה שהתאפיינה במסירותה הבלתי-מתערערת של נעמי למשפחה, וחוסר אנוכיותה ונדיבותה יוצאי הדופן של רות.

אשמח לקבל שאלות והערות: yaelziegler@gmail.com

כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולד"ר יעל ציגלר, תשע"ד
עורך: ישי גלזר

בית המדרש הוירטואלי שליך ישיבת הר עציון
האתר בעברית: <http://www.vbm-torah.org/vbm>
האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>

משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
דואל: YHE@etzion.org.il

19 הרב ברוך אפשטיין כבר הציע גישה פרשנית זו בחיבורו תורה תמימה (רות ב, כ, הערה 43).

20 ניתן לראות כאן הקבלה נוספת בין סיפורה של רות לסיפורו של אברהם. בשניהם ישנו תפקיד מרכזי לחסד של ה' ושל אנשים.